

۱۴۰۳۷۸۲

آغا محمد خان قاجار

(سرسلسله قاجاریه)

سعید قانع

۱۳۹۹

سرشناسه: قانعی، سعید، ۱۳۳۵ -
 عنوان و نام پدیدآور: آقا محمدخان قاجار (سرسلسله قاجاریه) / سعید قانعی.
 مشخصات نشر: تهران: بهزاد، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص.
 شابک: ۵-۰۳۳-۱۹۹-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا.
 موضوع: آقا محمد قاجار، شاه ایران، ۱۱۵۵ - ۱۲۱۱ ق. - سرگذشتنامه.
 موضوع: کریم خان زند، شاه ایران، ۱۱۱۳ - ۱۱۹۳ ق.
 موضوع: ایران - تاریخ - زندیان، ۱۱۶۳ - ۱۲۰۹ ق.
 موضوع: Iran __ History __ Zandids, 1750 _ 1794
 موضوع: ایران - تاریخ - قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۲۵۰ ق.
 موضوع: Iran __ History __ Qajars, 1779 _ 18۰۸
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۲۷ ق / ۱۳۳۳ DSR
 رده‌بندی دیوید: ۷۴۲ ۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۰۰۳۴۵

انتشارات بهزاد

میدان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری، جنب اداره پست، بن بست ۳، کوچه ۴، طبقه اول
 ☎ ۶۶۴۱۳۶۲۴ ☐ فاکس: ۶۶۹۶۵۳۳۰

● تاریخ سازان - آغا محمدخان قاجار

● سعید قانعی

● نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

● تیراژ: ۲۲۰ جلد

شابک: ۵-۰۳۳-۱۹۹-۶۰۰-۹۷۸

فهرست مطالب

۵	به جای مقدمه
۱۳	کریم خان زند و ایل قاجار
۱۸	فروپاشی دولت زندیه
۱۹	غارث و کشتار در شهر تفلیس
۲۰	فتح تفلیس
۲۷	به تخت نشستن آغا محمدخان
۳۲	سکوتی دهشناک
۴۶	تاج کیانی و جنگ خانوادگی
۵۳	توقف در سلطانیه
۶۳	خدعه و نیرنگ
۶۸	قحطی در شهر شجاعان
۷۸	درخیمان قاجار
۸۶	جاه طلبی و قتل برادر
۹۱	روزهای آخر فرمانروایی لطفعلی خان
۹۸	آغا محمد شاه
۱۰۵	داستان تاجگذاری
۱۱۳	زهر مار خان و همشیره آغا محمدخان

۱۲۴	شگفتی های زندگی آغا محمد خان
۱۳۷	سحرگاه خونین
۱۴۳	شبى که فردا نداشت
۱۶۰	منابع استفاده شده

قبل از آغاز

منابع‌های مختلف داخلی و خارجی پیرامون دوره اولیه قاجار و چگونگی ازدواج فتحعلی‌خان قاجار و هویت مادر محمدحسن‌خان در کتابی که یکی از شاهزادگان قاجار به نام پرنس علی قاجار در پاریس سر کرده است، ما را با این ماجرا آشنا می‌نماید. البته لازم به ذکر است که پرنس علی قاجار نویسنده کتاب «شاهان از یاد رفته» که به زبان فرانسه در پاریس منتشر شده است، مأخذ داستان شگفت‌انگیزی را که درباره ازدواج فتحعلی‌خان قاجار نقل می‌نماید ذکر نکرده و از آنجا که در هیچ منبع معتبر دیگری به این موضوع اشاره نشده است، صحت و سقم آن مورد تردید می‌باشد.

با وجود این نقل فشرده‌ای از این قصه، که ممکن است از ذهن خیال‌پرداز این شاهزاده قاجار تراوش کرده باشد، خالی از لطف نیست. بنابر آنچه شاهزاده علی قاجار می‌نویسد چنین است: وقتی فتحعلی‌خان برای کمک به دفع فتنه امان‌الله خان در افغانستان به حضور شاه سلطان حسین صفوی می‌رسد، پادشاه صفوی از او به گرمی استقبال می‌کند و از فتحعلی‌خان در عمارت عالی قاپو پذیرایی مفصلی به عمل می‌آورد. علی قاجار ضمن شرح پذیرایی شاهانه‌ای که از فتحعلی‌خان به عمل آمده، به آتش‌بازی مفصلی که در عمارت عالی قاپو به افتخار وی ترتیب داده شده بود اشاره می‌کند، که بعید به نظر می‌رسد اجرای چنین برنامه‌ای در ایران اوایل قرن هیجدهم امکان‌پذیر بوده باشد. به هر حال علی قاجار می‌نویسد که شاه صفوی برای تکمیل محبت و احترام خود به خان

قاجار، که برای نجات او از شر افاغنه به اصفهان رفته بود، یکی از زنان زیبای حرمسرای خود را نیز به وی هدیه می‌کند. فتحعلی خان این هدیه زیبا را که «امینه» نام داشت می‌پذیرد و به قدری شیفته او می‌شود که بعد از مراجعت از اصفهان جشن عروسی مفصلی در استرآباد برپا می‌نماید و امینه را به عقد خود درمی‌آورد.

تا این جای داستان خیلی عجیب به نظر نمی‌رسد، زیرا در آن زمان اهدای یکی از زنان حرمسرا به میهمان یا سرداری که مورد توجه و عنایت شاه باشد، مرسوم و معمول بود. آنچه بایه شگفتی است این است که شاهزاده قاجار در دنباله این داستان می‌نویسد: امینه در ثبوت زنا فاعتراف می‌کند که از پادشاه صفوی چند ماهه حامله است و از همسر جدید خود می‌خواهد که طفلی را که در شکم دارد را در کنف حمایت خود قرار دهد. فتحعلی خان به او قول می‌دهد که نه فقط طفل او را مورد حمایت و مراقبت خود قرار بدهد، بلکه در صورتی که وزاد پسر باشد او را وارث و جانشین خود نماید! طفلی که به دنیا می‌آید همان محمد حسن خان، پدر آغامحمد خان و جد فتحعلی شاه قاجار است، که اگر ادعای علی قاجار را بپذیریم، شاهان قاجار در واقع نوادگان شاه سلطان حسین و اعقاب خاندان صفویه هستند که به دست حکومت ایران را در دست می‌گیرند!

بعد از فتحعلی خان، محمد حسن خان پسر ایشد او، بزرگترین سردار ایل قاجار پیش از ظهور آغامحمد خان به شمار می‌آید. هنگامی که فتحعلی خان کشته شد، محمد حسن خان دوازده سال داشت. نادر که بعد از کشته شدن فتحعلی خان، سپهسالار قوای شاه طهماسب شده بود، برای جلوگیری از طغیان «اشاقلی‌باش» و آغاها را خلع سلاح می‌نماید و محمد حسن خان رئیس یوخاری‌باش را که دشمن و رقیب فتحعلی خان بود، به حکومت استرآباد می‌گمارد.

از زندگی و روزگار محمد حسن خان از زمان مرگ پدرش تا وقتی که به سن بلوغ رسید، اطلاع درستی در دست نیست، هر چند علی قاجار چنین مدعی می‌شود که امینه بعد از کشته شدن شوهرش فتحعلی خان، پسرش محمد حسن خان و دخترش خدیجه را از استرآباد فراری داده و به میان ایل یموت ترکمن می‌رود و آنها را بزرگ می‌نماید.